

KÖZÉRDEKŰ ÖNKÉNTES TEVÉKENYSÉG

- Az önkéntesség olyan társadalmi cselekvés, amelynek megjelenését, minőségét egy adott társadalomban nagyban befolyásolják a történelmi helyzetek, a kultúra, a politika, az állam és a civil társadalom feladatairól vallott nézetek.
- Az önkéntes tevékenységek fejlesztik a szociális készségeket és kompetenciákat, segítik a társadalmi szolidaritást, valamint sokoldalú tapasztalatot nyújtanak.
- Az EU tagállamaiban a 15 év feletti lakosság átlagosan 22-23 %-a végez önkéntes tevékenységet.
- Magyarországon az egy fő által végzett önkéntes munka KSH által becsült értéke 12 hónap alatt 146 779 Ft (2012).
- A szervezeteken keresztül végzett önkéntes munka értéke éves szinten 20,5 milliárd Ft volt (2011).
- Az önkéntes tevékenységek nem helyettesítik a hivatásszerű, fizetett munkalehetőségeket, de hozzáadott értéket nyújtanak a társadalom számára.
- Közösségi szolgálat: szociális, környezetvédelmi, a tanuló helyi közösségnek javát szolgáló, szervezett keretek között folytatott, anyagi érdektől független, egyéni vagy csoportos tevékenység és annak pedagógiai feldolgozása (Nkt tv.).

A [T/10591.](#) számon benyújtott, a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló [2005. évi LXXXVIII. törvény](#) módosítását célzó törvényjavaslat az önkéntesek bejelentésére vonatkozóan tartalmaz változásokat. A tervezet kimondja továbbá, hogy a törvény hatálya a nemzeti köznevelésről szóló törvényben szereplő közösségi szolgálatra nem terjed ki.

Az önkéntesség alapvető kritériumait az *Önkéntesség Nemzetközi Évének* alkalmából 2001-ben kiadott ENSZ dekrétum alapján határozzák meg. E szerint megkülönböztetnek egy *szűkebb* és egy *tágabb értelmezést*. A tágabb értelmezés három, a szűkebb négy kritériumot jelöl meg:

- az önkéntes tevékenységet a személy szabad akaratából, belső indíttatásból végzi;
- az önkéntes munkát nem anyagi ellenszolgáltatásért végzik, de a kiadások megtérítése, vagy jelképes fizetség megengedhető;
- az önkéntes tevékenység más személy vagy a társadalom hasznára irányul;
- negyedik, szűkítő feltétel: az önkéntes tevékenységnek szervezett keretek között kell folynia, azaz a magánszemélyek egymás közti önkéntes tevékenységét, segítségnyújtását nem veszi számba.

AZ ÖNKÉNTESSEG JELLEMZŐI AZ EURÓPAI UNIÓBAN

A tagállamokban folyó önkéntes tevékenység jellemzőit összehasonlító uniós elemzés (2010) szerint az EU-ban mintegy **92-94 millió polgár** végez valamilyen önkéntes tevékenységet. Az eltérő statisztikai módszertant és az idősoros tendenciákat is figyelembe véve az egyes tagállamokat a következő csoportokba sorolják:

Az önkéntes tevékenységet végzők aránya:

- **nagyon magas** (40% felett) – Ausztria, Egyesült Királyság, Hollandia, Svédország;
- **magas** (30-39 %) – Dánia, Finnország, Luxemburg, Németország;
- **közepes** (20-29 %) – Észtország, Franciaország, Lettország;
- **relatív alacsony** (10-19 %) – Belgium, Ciprus, Magyarország, Málta, Portugália, Románia, Szlovákia, Szlovénia, Cseh-, Lengyel, Ír- és Spanyolország;
- **alacsony** (10% alatt) – Bulgária, Görögország, Litvánia, és Olaszország esetében

Magyarország az Eurobarométer (2006) és az Európai Érték Tanulmány (1999/2000) kutatás alapján a relatíve alacsony csoportba tartozik. Az önkéntes tevékenységet végzők száma **emelkedő trendet** mutat Európában. Ennek **okaik** elsősorban a társadalmi és környezeti kérdésekre való érzékenység növekedésében, az önkéntes tevékenysége hivatalos népszerűsítésében, az önkéntes intézmények számának növekedésében, a közszolgáltatásokat támogató önkéntesség erősödésében és egy-egy projekt során önkéntes tevékenységet végzők számának növekedésében látják.

Az Önkéntesség Európai Éve 2011-ben rendezett magyar programjai és eseményei ráirányították a figyelmet az önkéntesség társadalmi jelentőségére, lehetőséget biztosítottak az eddigi jó gyakorlatok bemutatásra és ösztönözték az önkéntes munkát végző civil szervezetek nyilvánosság előtti határozottabb megjelenését.

A legfrissebb, a **KSH 2011-es Munkaerő-felmérésének** kiegészítéseként készült vizsgálat szerint, amely az önkéntes munkába az adott háztartásban együtt nem élő családtagoknak nyújtott segítséget is beszámította, az önkéntes munkát végzők száma **2 153 415 fő**, ami a felnőtt népesség mintegy **30 százaléka**.

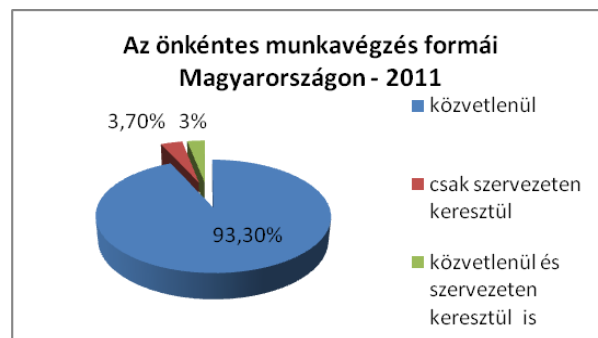
A felmérés megerősítette a magyar önkéntesek öregező korszakát, az önkéntesség és az iskolai végzettség közti korrelációt; azt, hogy az inaktívok, például az oktatásban résztvevők illetve a fővárosban élők is kevésbé végeznek önkéntes tevékenységet. A KSH szerint a férfi és a női önkéntesek száma kiegyensúlyozott.

Az európai önkéntesek társadalom-statisztikai jellemzői:

- a férfiak aránya magasabb vagy a nőkével egyenlő mértékű (sportszektor jelentősége!);
- az önkéntesek többsége a 30-50 éves korosztályba tartozik;
- egyértelmű összefüggés van az iskolai végzettség és az önkéntesség között;
- a legaktívabb önkéntesek alkalmazotti státuszban vannak;
- a legtöbb önkéntest fogadó szektorok a sport, az egészségügy, a szociális ágazat, a kultúra, a szabadidő és az oktatás.

ÖNKÉNTESÉG MAGYARORSZÁGON

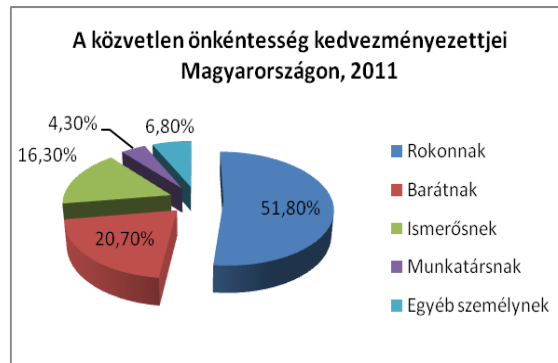
A **nonprofit szervezeteknél önkéntes munkát végzők** számát a **KSH** 1995-től tartja nyilván. A legfrissebb, **2010-es** adatok szerint e **szűkebb értelemben** vett önkéntesek száma **418 407 fő**, ami a felnőtt népesség **4,1 százalékát** teszi ki. Ez az arány az elmúlt években hasonló mértéket mutat, a nonprofit szervezetekben dolgozó önkéntesek száma kiegyenlítettnek tekinthető.

A magyar önkéntesség **társadalomstatisztikai jellemzői** egy másik, az 2008-as Európai Érték Vizsgálat alapján:

- az önkéntesek között több a férfi, mint a nő;
- az életkor 36-55 év közötti;
- közép- vagy felsőfokú végzettséggel rendelkeznek;
- fizetett főállásúak, tanulók vagy nyugdíjasok;
- kistelepülésen vagy nagyvárosban élnek;
- az önkéntesek között magasabb a magukat vallásosnak vallók aránya.

Egy 2010-ben, kifejezetten az önkéntes tevékenységet folytatók körében végzett kis mintájú online felmérés során a kutatók **új tendenciákat** állapítottak meg. Még inkább *előtérbe kerülnek a magánszemélyeknek nyújtott támogatások* a szervezetek támogatásával szemben. *Új motivációk* jelentek meg az önkéntesek körében: a *közösség szolgálata*, a szolidaritás értéke mellett egyre nagyobb szerepet játszanak az *egyéni, személyiségfejlődéshez kapcsolódó előnyök* (tapasztalatszerzés, kihívás, szakmai fejlődés). Megállapították, hogy az önkéntes tevékenység magára az önkéntesre is legalább akkora hatással van, mint a támogatottra. Az *önkéntesség* fejleszthető és fejlesztendő a nem aktív korúak körében és *szerepet játszhat a munkanélküliek munkaerőpiacra való visszaintegrálásában is.*

NEMZETI ÖNKÉNTES STRATÉGIA 2012-2020

A kormány a nemzeti önkéntes stratégia elemeit és a végrehajtáshoz kapcsolódó középtávú feladatokat az **1068/2012. (III.20.) számú határozatában** rögzítette. A legfontosabb középtávú feladatok a következők:

- az önkéntesség oktatása és népszerűsítése;
- hazai és nemzetközi jó gyakorlatok megismertetése, és közreadása;
- a pályázati források biztosítása lehetőségeinek vizsgálata;
- a nyilvántartott szervezetek adatbázisának fejlesztése;
- pályázati források feltérképezése az önkéntes tevékenységet koordináló megyei és kistérségi hatókörű országos szolgáltató hálózat működtetésére;
- az ÖTLET hosszú távú önkéntes program újraindítása;
- ILO ajánlások beépítése a KSH önkéntességre vonatkozó kutatásaiba;
- először 2013-ban, majd ötévente országos reprezentatív vizsgálat lefolytatása az önkéntességről;
- Önkéntesség Díj alapítása.

KIHÍVÁSOK ÉS DILEMMÁK

Egy 2012 őszi, az önkéntesség mai helyzetéről tartott konferencián a szakemberek a következő kihívásokat és kérdéseket fogalmazták meg:

- Az önkéntesek számához képest kevés a bekapcsolódási lehetőség.

Közvetlen önkéntes munkát végzők aránya a tevékenység jellege szerint	
Tevékenység jellege	%
Házi- és házkörűli munka	63,8
Ügyintézés, vásárlás	39,9
Gyermekfelügyelet, gyermekgondozás	27,7
Betegápolás, idősgondozás	14,4
Fogyatékkal élők, egészségkárosultak segítése	2,9
Egyéb rászorulóknak (árvíz) segítése	3,4
Vallással kapcsolatos, illetve egyházi szervezetnél végzett tevékenység	3,9
Környezetvédelmi, állatvédelmi tevékenység	5,1
Település- és gazdaságfejlesztés	1,0
Közbiztonság, közrend védelme	1,4
Katasztrófa-elhárítási, mentési munka	2,0
Oktatási, képzési, tudományos tevékenység	2,5
Kulturális, művészeti tevékenység	2,8
Sport, szabadidős tevékenység	4,6
Politikai tevékenység	0,9
Jogvédelem, érdekképviselet, egyéb jogsegély	0,9
Rendezvény szervezés, rendezvényen segítségnyújtás	5,6
Adminisztratív munka, honlap-adminisztráció, tagtoborzás	1,4
Egyéb	1,7

Forrás: KSH, 2011.

- A települések többségében gyenge az önkormányzati – civil együttműködés.
- Az állami szerepvállalás csupán a törvényalkotásra, a források biztosítására már nem vonatkozik.
- Kevés forrás áll rendelkezésre önkéntes programok megvalósítására.
- Az önkéntes centrumok finanszírozása országos és helyi szinten nem megoldott.
- Mennyire válik a (magyar) cégek felelősség vállalás politikájának részévé a vállalati önkéntes programok szervezése?
- Milyen hatása lesz a fiatalok részvételére az iskolai közösségi szolgálat és a felsőoktatási önkéntesség elterjedése?
- Miképp tudnak a civil/közösségi szervezetek és a hagyományos (önkormányzati) intézményrendszer hatékonyan együttműködni?

A jövő kérdőjelei:

- Hogyan alakulnak a jövőben a jelenlegi (pozitív) részvételi tendenciák?
- Az erősödő állami szerepvállalás milyen hatással lesz a (klasszikus) önkéntes programokra?
- Hol húzódik az önkéntesség határa a közfeladat ellátásban?
- Milyen hatása lesz annak, hogy az állam törvényileg előír különböző „önkéntes szolgálatokat” (kötelezettségeket) viszont azok megvalósításhoz nem biztosít forrást és módszertant?

Jegyzetek és források:

- [Volunteering in the European Union, Final Report submitted by GHK, 2010](#)
- [International Year of Volunteers +10](#)
- [Czike Klára, Szabóné Ivánku Zsuzsanna: Online kutatás az önkéntességről a lakosság körében, 2010, KAI Consulting Kft.](#)
- [Önkéntes munka Magyarországon \(A Munkaerő-felmérés 2011. III. negyedévi kiegészítő felvétele\)](#)
- [Czakó Á., Harsányi L., Kuti É., Vajda Á.: Lakossági adományok és önkéntes munka, Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 1995.](#)
- [Czike K., Kuti É.: Lakossági adományok és önkéntes tevékenységek, Gyorsjelentés a 2004-es felmérés eredményeiről, Budapest, Önkéntes Központ Alapítvány, 2005.](#)
- [Bartal Anna Mária: Önkéntesek és nem-önkéntesek jellemzői a 2008. évi Európai Érték Vizsgálat tükrében – avagy, aki önkéntes az nagyobb valószínűséggel boldogabb és elégedettebb ?](#)
- [Önkéntes munka Magyarországon, a KSH és Önkéntes Központ Alapítvány konferenciája, 2012.](#)
- [http://www.onkentes.hu/sites/default/files/attachment/\[uid\]/F.Toth_Andras_Onkentesseg_Magyarorszagon_kihivasok_es_lehetosegek.pdf](http://www.onkentes.hu/sites/default/files/attachment/[uid]/F.Toth_Andras_Onkentesseg_Magyarorszagon_kihivasok_es_lehetosegek.pdf)
- [2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről](#)
- [1068/2012. \(III.20.\) Korm. határozat a Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012-2020 elfogadásáról és a végrehajtásához szükséges középtávú feladatokról](#)
- [Önkéntesség Éve 2011](#)
- <http://www.volunteermotivation.hu/list/3>
- [Önkéntes Központ Alapítvány](#)

Készítette: Kardos Krisztina
Képviselői Információs Szolgálat

Országgyűlési Könyvtár

E-mail: infoszolg@parlament.hu
Intranet: <http://infoszolg.ogyk.hu>
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486